

YAŞ MEYVE SEBZE SEKTÖR RAPORU

**ULUDAĞ İHRACATÇI BİRLİKLERİ GENEL SEKRETERLİĞİ
ARGE ŞUBESİ**

OCAK, 2019

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	3
2. DÜNYA, TÜRKİYE VE BURSA YAŞ MEYVE SEBZE ÜRETİM VERİLERİ ...	5
2.1 Dünya Yaş Meyve Sebze Üretimi.....	5
2.2 Türkiye Yaş Meyve Sebze Üretimi.....	10
2.3 Bursa Yaş Meyve Sebze Üretimi	13
3. DÜNYA ve TÜRKİYE YAŞ MEYVE SEBZE DIŞ TİCARET VERİLERİ	17
3.1 Dünya Yaş Meyve Sebze Dış Ticaret Verileri	17
3.2 Türkiye Yaş Meyve Sebze İhracat Verileri	26
4. SONUÇ.....	30
KAYNAKLAR	31

1.GİRİŞ

Tarım insanlık için her çağda önemli olmuştur. Tarım sektörü, çeşitli besin maddelerini üreten, bu maddeleri işleyerek besin maddelerini çeşitlendiren, bireylerin de bu maddelere olan ihtiyacını karşılayan dolayısı ile toplumların sağlığı ve kalkınması üzerinde önemli etkiye sahip bir sektördür. Tarım sektörü, günümüze kadar ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişiminde çok önemli görevler üstlenmiş, gelecekte de bu görevleri üstlenmeye devam edeceği beklenmektedir. Tarım; ülke nüfusunun yaşamını sürdürebilmesi, milli gelire ve istihdama katkısı, diğer sektörlerle hammadde ve sermaye sağlaması, ihracata doğrudan ve dolaylı olarak etkisi ve biyolojik çeşitlilik ile ekolojik dengeye olan katkısı nedeniyle tüm dünyada vazgeçilmez bir sektör niteliğindedir. Bu nedenle tarım sektörü, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla, toplumun bütün kesimlerini yakından ilgilendirmektedir.

Tarım sektörü, ülkelerin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, tüm ülkelerin ekonomik hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Tarımında önemli bir bölümünü yaş meyve ve sebzeler oluşturmaktadır. Yaş meyve ve sebze sektörü, insanlığın temel ihtiyacı olan bitkisel üretimi kapsamaktadır ve dünyadaki insan yaşamını doğrudan ilgilendirmektedir. İnsan beslenmesindeki önemi, ekonomik faaliyet olarak üretim ve ticareti yaş meyve ve sebze sektörünü günümüzde de insanlık uğraşları içinde vazgeçilmez kılmaktadır.

Türkiye, üretime müsait verimli ve geniş tarım alanları, değişik bölgelerin ekolojik farklılıkları sayesinde meyve ve sebzelerinin iyi koşullarda ve kaliteli olarak yetiştiği dünyadaki nadir ülkelerden birisidir. Dünyanın birçok ülkesiyle karşılaştırıldığında ülkemizde hemen hemen her mevsimde ve her bölgede meyve ve sebze üretimi söz konusudur. Türkiye birçok meyve türünde dünyada en büyük üretici konumdadır ve yaş meyve ve sebze ihracatının önemli kalemlerinden biridir. Yaş ve meyve sebze sektörünün doğrudan ilgili olduğu gıda ve tarım sektörü, küresel ve ulusal krizlerden en az sektörlerden olması nedeniyle de önemli bir avantaja sahiptir.

Yaş meyve ve sebze sektörü, üretim sürecine girdi sağlayan kanallar, ürün üretimi süreci, ürünlerin pazara hazırlanması, muhafazası, işlenmesi, soğuk zincirde dağıtımı ve gıda sektörüne girdi olması yönleriyle ekonomik faaliyetlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaş sebze meyve sektörü; tarım sektörü içerisindeki en önemli alt sektörlerden biridir. Yaş sebze meyve sektörü, meyve ve sebzelerin tarımsal faaliyetlerle yetiştirilmesi ve yetiştirilen ürünlerin doğal bozunum süresinin tamamlanmasından önce ve üzerlerinde asli yapılarını değiştirici bir işlem yapılmadan nihai tüketicilere ya da işleme tesislerine ulaştırılması faaliyetlerini içerir. Yaş sebze meyve kategorisine, yumru kökler (patates, yer elması vb.) ve ağaçta yetişen kabuklu yemişler (fındık, ceviz, fıstık, vb.) haricinde bilinen bütün meyve ve sebze türleri girmektedir.

Yaş meyve ve sebze sektörü, insanlığın temel ihtiyacı olan bitkisel karbonhidrat, protein ve vitaminlere sahip besinlerin üretilmesi ve tüketime sunulması gibi insanlık için hayati

bir işlevi yerine getirir. Yaş meyve ve sebze sektörü dünyadaki tüm insanları doğrudan ilgilendiren ve yaşamlarına doğrudan etki eden bir sektördür. Türkiye, üretime müsait verimli ve geniş tarım alanları, değişik bölgelerin ekolojik farklılıkları sayesinde meyve ve sebzelerinin iyi koşullarda ve kaliteli olarak yetiştirebildiği nadir ülkelerden biridir.

Türkiye, 2016 yılı verilerine göre yaş sebze üretiminde 5., yaş meyve üretiminde 4. sırada yer almakta olup sektörde söz sahibi ülkeler arasındadır. Ürün grubu bazında, kiraz, incir ve kayısı üretiminde dünyada 1., ayva üretiminde 2. domates üretiminde 4., turunçgiller üretiminde 8. sırada yer almaktadır (FAO).

Yaş meyve sebze sektörü 2017 yılı ihracatında yaş sebze ihracatında 16. yaş meyve ihracatında 9. sırada yer almaktadır. Ayva ve taze ve kuru incir ihracatında dünyada 1. sırada, kiraz ve taze kayısı ihracatında 4. sırada, taze ve dondurulmuş domates ihracatında 9. sırada, taze ya da dondurulmuş biber ihracatında 8. sırada, taze ve dondurulmuş hıyar kornişon ihracatında 11. sırada yer almaktadır (Trademap).

Yaş Meyve Sebze Sektörü ihracatı Türkiye 2017 yılı toplam tarım sektörü ihracatından %11, toplam ihracattan %1,4 pay alırken, 2018 yılında toplam tarım sektörü ihracatından %10, toplam ihracattan %1,4 pay almıştır (Türkiye İhracatçılar Meclisi).

Sektör ihracatında öne çıkan ürün grupları; Limon, Mandarin, Domates, Kiraz,vişne, Portakal, Üzüm, Biber, Nar, Elma ve Greyfurt'tur.

Sektörün en fazla ihracat yaptığı ülkeler; Rusya Federasyonu, Irak, Almanya, Romanya, Ukrayna, Suudi Arabistan, Bulgaristan, Polonya, Beyaz Rusya ve İtalya'dır.

Sektörün en fazla ihracat yaptığı ülke grupları; Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrupa Birliği Ülkeleri, Ortadoğu Ülkeleri, Diğer Avrupa Ülkeleri, Uzakdoğu Ülkeleri, Diğer Asya Ülkeleri, Kuzey Amerika Serbest Ticaret, Afrika Ülkeleri, Okyanusya Ülkeleri, Serbest Bölgeler ve Diğer Amerikan Ülkeleridir.

İklim ve toprak şartlarının uygunluğu, coğrafi yapısının tüketim merkezlerine yakınlığı, ulaşım şartlarının kolaylığı, yöre şartlarında markalaşma eğilimi gösteren meyve ve sebze çeşitlerinin üretilmesi, sulanabilir alanları, organik üretimin rahatlıkla yapılabileceği tarımsal yapının varlığı ile Bursa meyve sebze yetiştiriciliğinde Türkiye'nin önde gelen illerindedir. Bunun yanında dış satıma yönelik iyi örgütlenmiş, dinamik dış ticaret şirketlerinin varlığı ile ihracatta da önemli bir merkez durumuna gelmesini sağlamıştır.

2. DÜNYA, TÜRKİYE ve BURSA YAŞ MEYVE SEBZE ÜRETİMİ

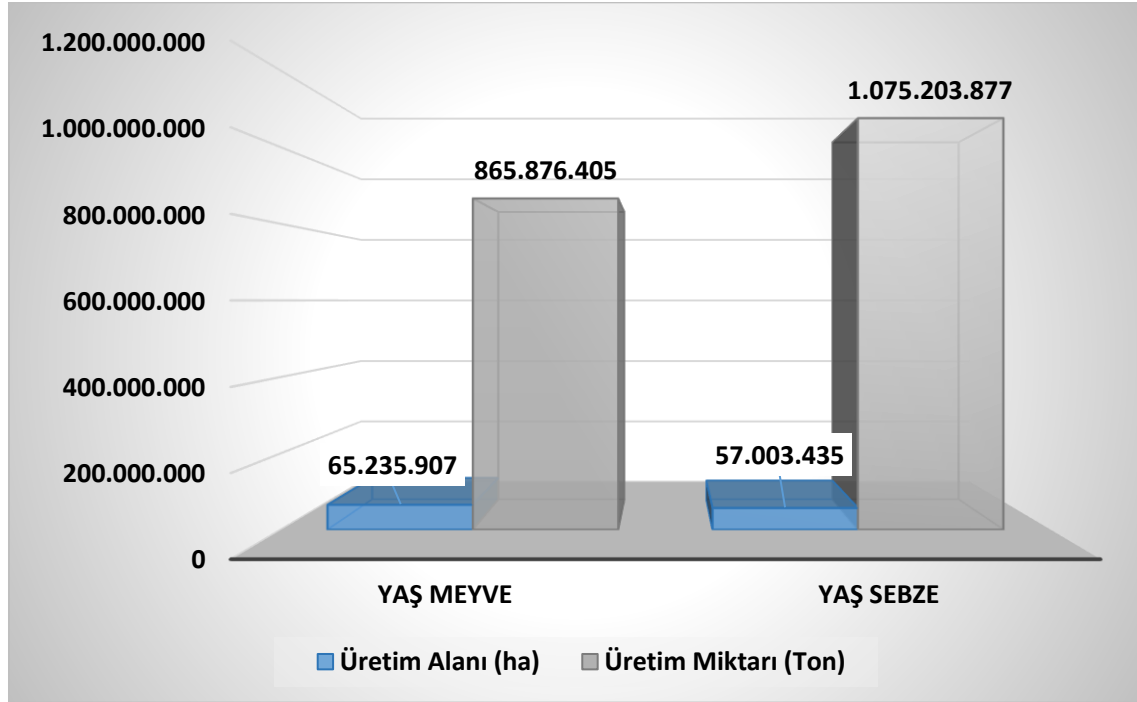
2.1 Dünya Yaş Meyve Sebze Üretimi

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2016 yılı verilerine göre; dünyada 65,2 milyon hektar alanda 865,8 milyon ton yaş meyve üretimi, 57 milyon hektar alanda 1 milyar ton yaş sebze üretimi olmak üzere toplamda 122,2 milyon hektar alanda toplamda yaklaşık 1,9 milyar ton yaş sebze üretimi yapılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Dünya Yaş Meyve Sebze Üretim Verileri

	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (Ton)
Yaş Meyve	65.235.907	865.876.405
Yaş Sebze	57.003.435	1.075.203.877
TOPLAM	122.239.342	1.941.080.282

Kaynak: FAO (<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>)

FAO 2016 yılı verilerine göre, Domates yaklaşık 177 milyon tonluk üretimi ile dünyada en çok yetiştirilen yaş sebzedir. Domatesi sırasıyla; kuru soğan (93,1 milyon ton), hıyar ve kornişon (80,6 milyon ton), lahana (71,2 milyon ton) ve patlıcan (51,2 milyon ton) izlemektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Dünya Yaş Sebze Üretim Verileri (İlk 20 Ürün)

	2012	2013	2014	2015	2016
Ürün Grubu	TON	TON	TON	TON	TON
DOMATES	163.355.685	164.972.148	172.499.120	174.122.499	177.042.359
KURU SOĞAN	82.492.053	84.577.917	89.216.889	91.170.161	93.168.548
HIYAR VE KORNİŞONLAR	70.694.189	73.195.785	76.220.322	78.903.368	80.616.692
LAHANA	67.745.599	68.733.211	70.997.938	70.459.086	71.259.199
PATLICAN	46.951.760	48.880.838	49.976.051	50.577.940	51.288.169
HAVUÇ VE TURPLAR	37.291.861	38.033.338	38.699.332	41.173.211	42.711.830
BİBER	30.902.842	31.257.079	32.124.664	33.279.809	34.497.462
MARUL HİNDİBA	25.734.696	24.634.317	25.100.084	26.088.462	26.779.564
ISPANAK	22.141.613	23.274.869	24.307.535	25.764.880	26.684.493
SARIMSAK	23.408.086	24.249.960	25.017.597	26.783.467	26.573.001
BAL KABAĞI	23.917.255	24.522.500	25.107.419	25.256.633	26.486.616
KARNABAHAAR VE BROKOLİ	22.637.449	23.344.795	24.378.193	24.438.294	25.233.723
TAZE FASULYE	20.878.968	21.362.776	21.706.858	23.115.149	23.595.714
BEZELYE	17.065.688	17.429.432	17.457.136	19.435.526	19.877.344
MISIR	10.878.503	10.990.360	11.925.389	12.027.859	18.098.707
MANTAR	9.646.813	9.813.898	10.408.485	10.911.329	10.790.859
BAMYA	9.694.402	9.627.429	9.787.749	9.091.920	8.900.434
KUŞKONMAZ	8.281.961	7.934.250	7.875.979	8.551.670	8.726.726
TAZE SOĞAN	5.501.006	5.653.709	5.336.413	5.418.704	5.725.132
PIRASA	2.189.701	2.193.200	2.215.409	2.094.634	2.096.067
DiĞER	277.107.590	283.160.138	289.956.799	292.853.466	295.051.236
GENEL TOPLAM	978.517.720	997.841.949	1.030.315.361	1.051.518.067	1.075.203.875

Kaynak: FAO (<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>)

2016 yılı itibarıyla Çin 543,1 milyon tonluk üretimi ile dünyada en fazla yaş sebze üreten ülke konumundadır. Çin dünya yaş sebze üretiminden %51 oranında pay almaktadır. Bu ülkeyi sırasıyla Hindistan (119,9 milyon ton) ve ABD (33,1 milyon ton) izlemektedir. Türkiye 24,4 milyon tonluk üretimi ile dünya sıralamasında dördüncü sırada yer almakta ve dünya yaş sebze üretiminden %2 oranında pay almaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Dünya Yaş Sebze Üreticisi Ülkeler (İlk 20 Ülke)

	2012	2013	2014	2015	2016
ÜLKELER	TON	TON	TON	TON	TON
ÇİN	486.181.756	495.795.679	508.399.533	535.037.084	543.161.803
HİNDİSTAN	112.932.800	119.592.200	125.133.423	118.044.764	119.905.694
ABD	35.260.675	33.637.988	35.662.006	34.112.046	33.119.308
TÜRKİYE	22.043.387	22.794.099	22.684.068	23.672.902	24.401.231
MISIR	16.942.809	15.102.402	16.288.171	16.369.893	16.802.185
UKRAYNA	10.098.060	10.474.300	10.812.880	10.237.040	16.401.762
RUSYA FEDERASYONU	14.631.102	14.698.095	15.465.774	16.120.150	16.293.339
VİET NAM	12.658.055	13.501.874	14.404.187	14.268.258	14.902.861
MEKSİKA	11.883.314	11.743.343	12.468.390	13.235.148	14.327.807
İRAN (İSLAM CUMH.)	13.906.559	14.408.765	14.646.903	13.697.730	14.293.813
NİJERYA	13.239.460	13.058.915	13.803.036	14.108.470	14.263.679
İTALYA	12.824.435	12.489.687	12.850.813	13.312.440	13.603.742
İSPANYA	11.235.378	11.081.117	12.572.807	12.415.358	12.323.682
ENDONEZYA	9.910.316	10.064.230	10.226.389	10.213.877	10.830.826
ÖZBEKİSTAN	7.768.070	8.519.075	9.287.312	10.129.946	10.538.733
JAPONYA	9.866.367	9.780.124	9.922.881	9.934.849	9.845.144
KORE CUMHURİYETİ	9.136.509	9.561.715	10.431.727	9.239.195	9.545.786
BREZİLYA	8.400.016	8.728.807	8.952.732	8.714.096	8.972.897
FİLİPİNLER	6.300.523	6.323.384	6.344.305	6.366.987	6.335.593
CEZAYİR	4.688.991	5.483.498	5.849.538	5.985.372	6.297.619
DİĞER	148.609.138	151.002.652	154.108.486	156.302.462	159.036.371
GENEL TOPLAM	978.517.720	997.841.949	1.030.315.361	1.051.518.067	1.075.203.875

Kaynak: FAO (<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>)

FAO 2016 yılı verilerine göre, Karpuz yaklaşık 117 milyon tonluk üretimi ile dünyada en çok yetiştirilen yaş meyvedir. Karpuzu sırasıyla; muz (113,2 milyon ton), elma (89,3 milyon ton), üzüm (77,4 milyon ton) ve portakal (73,1 milyon ton) izlemektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Dünya Yaş Meyve Üretim Verileri (İlk 20 Ürün)

	2012	2013	2014	2015	2016
ÜRÜN GRUPLARI	TON	TON	TON	TON	TON
KARPUZ	105.257.242	108.078.173	111.507.074	113.708.019	117.022.560
MUZ	107.810.272	110.514.408	111.310.739	115.239.574	113.280.302
ELMA	78.625.948	82.820.750	85.500.042	86.222.250	89.329.179
ÜZÜM	68.867.023	76.587.641	74.079.101	76.835.719	77.438.929
PORTAKAL	70.352.735	73.112.597	72.357.244	72.794.288	73.187.570
MANGO	42.418.914	44.510.869	45.855.908	46.333.037	46.508.697
PLANTAİN	33.295.121	33.705.420	35.068.687	35.713.826	35.063.802
MANDARİNA	27.769.342	28.842.707	30.551.955	32.968.646	32.792.530
KAVUN	28.628.373	29.723.606	30.146.285	29.974.647	31.166.896
ARMUT	24.301.149	25.313.039	26.002.517	26.763.031	27.345.930
ANANAS	24.120.521	24.683.553	25.425.281	25.866.692	25.809.038
ŞEFTALİ VE NEKTARİN	21.279.132	21.851.523	22.950.087	24.379.827	24.975.649
LİMON	15.008.334	15.421.905	15.871.808	16.988.425	17.347.153
PAPAYA	12.013.955	12.358.964	12.698.728	12.077.444	13.050.749
ERİK	10.873.542	11.325.235	11.441.155	11.630.094	12.050.800
ÇİLEK	7.382.136	7.877.787	8.149.667	8.743.917	9.118.336
GREYFURT	8.240.840	8.491.232	8.686.264	8.835.434	9.074.176
HURMA	7.430.261	7.517.294	7.600.312	8.139.037	8.460.443
AVOKADO	4.456.290	4.670.163	5.074.260	5.346.968	5.567.044
TRABZON HURMASI	4.823.046	4.907.270	5.217.695	5.262.575	5.430.365
DİĞER	85.317.709	91.341.620	88.048.417	89.841.954	91.856.256
GENEL TOPLAM	788.271.885	823.655.756	833.543.226	853.665.404	865.876.404

Kaynak: FAO (<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>)

2016 yılı itibarıyla Çin 272 milyon tonluk üretimi ile dünyada en fazla yaş meyve üreten ülke konumundadır. Çin dünya yaş meyve üretiminden %31 oranında pay almaktadır. Bu ülkeyi sırasıyla Hindistan (90,8 milyon ton) ve Brezilya (39,6 milyon ton) izlemektedir. Türkiye 21,7 milyon tonluk yaş meyve üretimi ile dünya sıralamasında beşinci sırada yer almakta ve dünya yaş meyve üretiminden %3 oranında pay almaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Dünya Yaş Meyve Üreticisi Ülkeler (İlk 20 Ülke)

	2012	2013	2014	2015	2016
ÜLKELER	TON	TON	TON	TON	TON
ÇİN	233.372.703	245.837.653	251.573.690	262.071.865	272.084.320
HİNDİSTAN	76.878.206	84.005.088	89.921.108	88.840.605	90.891.160
BREZİLYA	41.441.659	40.852.604	40.530.705	40.123.520	39.685.921
ABD	29.980.381	30.435.717	28.600.046	27.251.813	27.114.383
TÜRKİYE	20.571.039	20.908.293	19.895.134	20.295.787	21.743.289
MEKSİKA	17.567.723	19.102.971	19.326.770	20.209.697	21.430.774
İRAN	18.971.939	20.690.706	19.076.252	18.760.017	19.415.179
İSPANYA	16.458.754	19.638.805	19.372.248	19.571.236	19.048.180
ENDONEZYA	18.978.104	18.006.377	18.510.202	20.687.650	18.524.178
İTALYA	16.095.092	17.533.826	16.658.101	18.353.269	18.003.485
FİLİPİNLER	19.646.780	19.196.838	16.376.071	16.624.336	16.323.204
MISIR	13.497.585	13.259.829	14.749.436	15.352.101	15.862.828
NİJERYA	11.217.217	11.122.770	11.229.316	11.556.239	11.739.688
TAYLAND	11.099.208	10.693.755	11.342.251	10.648.350	10.814.901
KOLOMBİYA	8.829.266	9.525.214	9.494.619	10.116.014	10.087.447
FRANSA	7.978.853	8.403.852	9.348.342	9.478.129	9.282.224
VİET NAM	8.181.242	8.285.216	8.426.543	8.634.585	8.573.270
EKVADOR	8.412.686	7.473.038	8.467.860	8.859.993	7.974.979
ARJANTİN	8.048.264	8.145.940	7.896.977	8.317.065	7.788.802
PAKİSTAN	6.660.418	6.766.810	6.992.118	7.034.344	6.860.608
DİĞER	194.384.766	203.770.454	205.755.437	210.878.789	212.627.584
GENEL TOPLAM	788.271.885	823.655.756	833.543.226	853.665.404	865.876.404

Kaynak: FAO (<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>)

2.2 Türkiye Yaş Meyve Sebze Üretimi

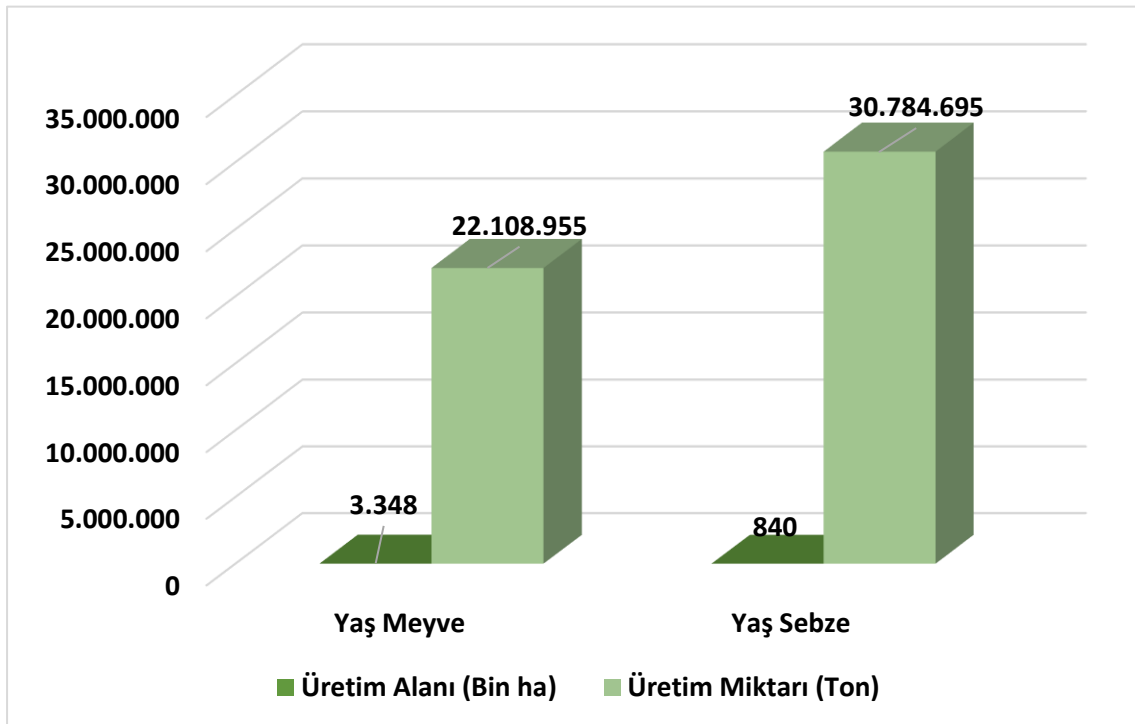
Ülkelerin ve toplumların kalkınmasında önemli rol oynayan tarım sektörünün önemi, küreselleşen ekonomik sistem, artan rekabet ortamları ve hızla değişen pazar şartlarının da etkisiyle giderek artmaktadır. Türkiye, içinde bulunduğu jeopolitik konumu, üç tarafının Akdeniz, Ege ve Karadeniz ile çevrili olması, sahip olduğu akarsular ve ekolojik çeşitlilik nedeniyle gerek bitkisel, gerek hayvansal ve gerek su ürünleri açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2017 yılında, Türkiye’de 3,3 milyon hektar alanda, 22,1 milyon ton yaş meyve üretimi ve 840 bin hektar alanda 30,7 milyon ton yaş sebze üretimi ile toplamda 4,1 milyon hektarlık alanda 52,8 milyon tonluk yaş meyve sebze üretimi gerçekleştirilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Türkiye Yaş Meyve Sebze Üretim Verileri (2017 Yılı)

	Üretim Alanı (Bin ha)	Üretim Miktarı (Ton)
Yaş Meyve	3.348	22.108.955
Yaş Sebze	840	30.784.695
TOPLAM	4.188	52.893.650

Kaynak: TÜİK (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>)

TÜİK 2017 yılı verilerine göre, Domates yaklaşık 12,7 milyon tonluk üretimi ile Türkiye’de en çok yetiştirilen yaş sebzedir. Domatesi sırasıyla; karpuz (4 milyon ton), biber (2,6 milyon ton), soğan (2,2 milyon ton) ve hıyar (1,8 milyon ton) izlemektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Türkiye Yaş Sebze Üretim Verileri (İlk 20 Ürün)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜRÜN GRUBU	TON	TON	TON	TON	TON
DOMATES	11.820.000	11.850.000	12.615.000	12.600.000	12.750.000
KARPUZ	3.887.324	3.885.617	3.918.558	3.928.892	4.011.313
BİBER	2.159.348	2.232.308	2.307.456	2.457.822	2.608.172
SOĞAN	2.058.324	1.938.255	2.020.880	2.255.060	2.270.506
HIYAR	1.754.613	1.780.472	1.822.636	1.811.681	1.827.782
KAVUN	1.699.550	1.707.302	1.719.620	1.854.356	1.813.422
PATLICAN	826.941	827.380	805.259	854.049	883.917
LAHANA	720.257	733.081	766.675	785.971	778.887
FASULYE	632.301	638.469	640.836	638.532	630.347
HAVUÇ	569.855	557.977	534.988	554.736	569.533
KABAK	329.295	336.189	354.535	393.731	490.887
MARUL	436.785	451.485	447.492	478.442	490.423
ISPANAK	220.274	207.676	208.403	210.999	222.177
PIRASA	240.391	223.303	231.678	227.172	208.239
KARNABAHAAR	158.996	161.331	182.266	195.248	199.710
TURP	178.250	192.988	200.249	199.288	198.701
SARIMSAK	114.967	116.089	119.223	135.148	148.133
BEZELYE	107.549	105.279	112.638	112.643	107.124
BARBUNYA	76.751	77.051	79.704	88.362	92.402
BAL KABAĞI	95.076	93.672	95.363	96.268	89.737
DİĞER	361.371	371.552	368.831	388.497	434.157
GENEL TOPLAM	28.448.218	28.487.476	29.552.290	30.266.897	30.825.569

Kaynak: TÜİK (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>)

TÜİK 2017 yılı verilerine göre, Elma yaklaşık 3 milyon tonluk üretimi ile Türkiye’de en çok yetiştirilen yaş meyvedir. Elmayı sırasıyla; sofralık üzüm (2,1 milyon ton), portakal (1,9 milyon ton), soğan (2,2 milyon ton) ve hıyar (1,8 milyon ton) izlemektedir (Tablo 7).

Tablo 8. Türkiye Yaş Meyve Üretim Verileri (İlk 20 Ürün)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜRÜN GRUBU	TON	TON	TON	TON	TON
ELMA	3.128.450	2.480.444	2.569.759	2.925.828	3.032.164
SOFRALIK ÜZÜM	2.132.602	2.166.749	1.891.910	1.990.604	2.109.000
PORTAKAL	1.781.258	1.779.675	1.816.798	1.850.000	1.950.000
YAĞLIK ZEYTİNLER	1.286.000	1.330.000	1.300.000	1.300.000	1.640.000
KURUTMALIK ÜZÜM	1.423.578	1.563.480	1.334.563	1.536.862	1.603.000
MANDALİNA	942.226	1.046.899	1.156.365	1.337.037	1.550.469
ÇAY YAPRAKLARI	1.180.000	1.266.311	1.327.934	1.350.000	1.300.000
LİMON	726.283	725.230	750.550	850.600	1.007.133
KAYISI	780.000	270.000	680.000	730.000	985.000
FINDIK	549.000	450.000	646.000	420.000	675.000
ŞEFTALİ	563.686	531.850	560.800	585.210	664.785
KİRAZ	494.325	445.556	535.600	599.650	627.132
ARMUT	461.826	462.336	463.623	472.250	503.004
NAR	383.085	397.335	445.750	465.200	502.606
ŞARAPLIK ÜZÜMLER	455.229	445.127	423.527	472.534	488.000
SOFRALIK ZEYTİNLER	390.000	438.000	400.000	430.000	460.000
ÇİLEK	372.498	376.070	375.800	415.150	400.167
MUZ PLANTAIN VB.	215.472	251.994	270.500	305.926	369.009
İNCİR (YAŞ)	298.914	300.282	300.600	305.450	305.689
ERİK	305.393	265.490	279.761	297.589	291.934
DİĞER	1.305.570	1.187.684	1.323.106	1.403.639	1.416.201
GENEL TOPLAM	19.175.395	18.180.512	18.852.946	20.043.529	21.880.293

Kaynak: TÜİK (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>)

2.3 Bursa Yaş Meyve Sebze Üretimi

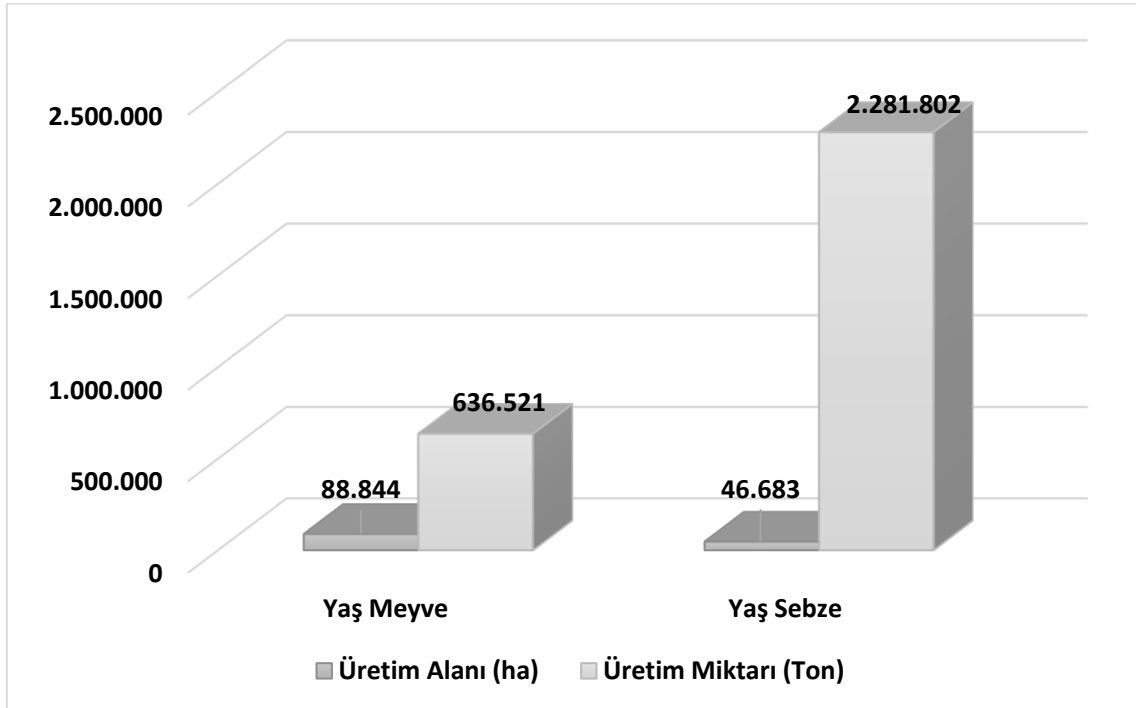
Bursa'nın coğrafi yapısı, uygun iklim koşulları ve verimli arazileri ile tarım ürünlerinin, kalite, miktar ve çeşit yönünden zenginlik göstermesine imkân sağlamaktadır. Yenişehir, Karacabey ve Kemalpaşa'nın verimli arazileri birçok tarımsal ürünü yetiştirmeye müsaittir. Özellikle, meyve üretiminde ön plana çıkan Bursa ilinin ihracatında yaş meyve ve sebze 'Deveci Armutu' ve 'Bursa Siyah İnciri' ile kiraz en önemli ihracat ürünleridir. Ayrıca, Tarıma dayalı sanayicilik ve organik tarım için de güzel fırsatlar sunmaktadır.

TÜİK 2017 yılı verilerine göre, Bursa'da 88 bin 844 hektar alanda (bağlar ve zeytinlikler dahil), 636 bin 521 ton yaş meyve üretimi ve 46 bin 683 hektar alanda 2,2 milyon ton yaş sebze üretimi ile, toplamda 135 bin 527 hektarlık alanda 2,9 milyon tonluk yaş meyve sebze üretimi gerçekleştirilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Bursa Yaş Meyve Sebze Üretim Verileri (2017 Yılı)

	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (Ton)
Yaş Meyve	88.844	636.521
Yaş Sebze	46.683	2.281.802
TOPLAM	135.527	2.918.323

Kaynak: TÜİK (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>)

TÜİK verilerine göre, Bursa'da en çok yetiştirilen yaş sebze Domatestir. 2017 yılı verilerine göre Bursa, Domates üretimi yaklaşık 12,7 milyon ton olarak gerçekleşmiş olup, Domatesi sırasıyla; biber (194 bin 361 ton), karpuz (156 bin 970 ton), soğan (115 bin 626 ton) ve fasulye (taze) (57 bin 252 ton) izlemektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Bursa Yaş Sebze Üretim Verileri (İlk 20 Ürün)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜRÜN GRUBU	TON	TON	TON	TON	TON
DOMATES	1.375.869	1.520.954	1.964.551	1.574.518	1.449.623
BİBER	157.502	153.254	163.347	183.810	194.361
KARPUZ	111.037	121.220	162.487	141.703	156.970
SOĞAN	81.642	93.783	86.597	86.944	115.626
FASULYE (TAZE)	55.881	52.825	53.890	53.859	57.252
BEZELYE	36.587	37.120	37.431	38.653	42.524
PIRASA	26.705	31.626	38.701	36.407	38.612
LAHANA	34.084	34.761	33.476	32.924	35.476
PATLİCAN	31.377	30.683	32.144	31.027	33.829
KAVUN	36.039	40.532	41.224	38.640	33.770
KARNABAĞAR	26.796	25.694	26.325	27.184	29.508
KABAK (SAKIZ)	15.404	18.723	23.665	23.761	29.432
HIYAR	19.703	18.640	18.099	19.109	19.124
İSPANAK	12.653	8.885	8.909	9.074	8.515
MARUL	8.126	7.838	7.967	8.859	7.325
ENGİNAR	5.599	5.716	5.074	5.047	5.724
MAYDANOZ	1.998	4.314	3.920	4.041	4.236
BROKOLİ	3.098	3.508	2.918	3.036	3.541
KEREVİZ (KÖK)	4.208	3.594	3.454	3.494	3.502
BARBUNYA	3.717	3.047	3.010	2.978	3.016
DİĞER	14.766	12.143	11.405	11.150	9.836
GENEL TOPLAM	2.062.791	2.228.860	2.728.594	2.336.218	2.281.802

Kaynak: TÜİK (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>)

TÜİK 2017 yılı verilerine göre, Armut 188 bin 754 tonluk üretimi ile Bursa'da en çok yetiştirilen yaş meyvedir. Armudu sırasıyla; sofralık zeytinler 92 bin 706 ton), şeftali (85 bin 200 ton), elma (53 bin 977 ton) ve çilek (47 bin 757 ton) izlemektedir (Tablo 7).

Tablo 11. Bursa Yaş Meyve Üretim Verileri (İlk 20 Ürün)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜRÜN GRUBU	TON	TON	TON	TON	TON
ARMUT	157.671	173.861	173.550	178.411	188.754
SOFRALIK ZEYTİNLER	85.371	47.811	65.629	56.325	92.706
ŞEFTALİ	99.876	100.856	86.428	77.941	85.200
ELMA	58.129	60.538	66.763	53.646	53.977
ÇİLEK	32.825	43.008	48.915	44.333	47.757
KİRAZ	31.453	26.621	28.470	32.468	34.524
SOFRALIK ÜZÜM ÇEKİRDEKLİ	74.257	68.125	32.547	40.012	26.025
İNCİR (YAŞ)	25.384	29.189	22.541	25.734	25.456
ERİK	17.774	16.549	15.207	16.615	18.925
NEKTARİN	14.006	14.523	13.886	12.811	17.519
AYVA	15.542	15.640	12.213	8.818	12.261
CEVİZ	6.984	5.096	6.154	6.434	7.409
BİBER (KURU İŞLENMEMİŞ)	3.360	3.864	4.620	5.180	5.320
AHUDUDU	3.839	4.417	4.112	4.113	4.819
KİVİ	1.448	1.517	1.494	1.829	3.916
VİŞNE	3.712	2.692	3.181	3.228	3.249
BÖĞÜRTLEN	1.949	1.942	2.043	2.138	2.255
KESTANE	2.102	2.081	1.943	2.134	1.990
TRABZON HURMASI	575	624	599	630	876
BADEM	614	556	591	527	710
DİĞER	2.978	2.842	2.792	2.782	2.873
GENEL TOPLAM	639.849	622.352	593.678	576.109	636.521

Kaynak: TÜİK (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>)

Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporunda yer alan verilere göre; İlimizin; ahududu, armut, böğürtlen, bezelye (taze), domates (salçalık), lahana (Brüksel), pırasa ve semizotu üretimi Türkiye üretimi sıralamasında **birinci** durumdadır. Ayva, zeytin (sofralık), erik, biber (dolmalık), ve dereotu üretimi ise Türkiye üretimi sıralamasında **ikinci** sıradadır (Tablo 12). Türkiye'de marka haline gelen Gemlik tipi sofralık zeytin, Bursa siyahı inciri ve deveci armudu ihracatı nedeniyle de ulusal pazarda haklı bir seviyeye ulaşmıştır.

Tablo 12. Bursa Yaş Meyve Sebze Üretiminin Türkiye İçindeki Yeri

Ürün adı	Bursa Üretim Alanı(da)	Bursa Üretim (ton)	Üretim Miktarına Göre Türkiye Sıralaması	Türkiye Üretimi (ton)	Üretim Miktarına Göre Bursa/Türkiye Oranı %
Meyve (İçecek ve Baharatlı Bitkiler Dahil)					
Ahududu	5.718	4.819	1	4.989	96,6
Armut	86.276	188.754	1	503.004	37,5
Böğürtlen	2.538	2.255	1	2.739	82,3
Ayva	5.416	12.261	2	174.038	7,0
Sofralık Zeytin	435.938	92.706	2	460.000	20,2
Erik	19.357	18.925	2	291.934	6,5
Şeftali	65.836	85.200	3	664.785	12,8
Çilek	31.515	47.757	3	400.167	11,9
İncir	22.573	25.456	3	305.689	8,3
Nektarin	15.659	17.519	3	106.674	16,4
Ceviz	44.805	7.409	4	210.000	3,5
Muşmula	150	217	5	4.352	5,0
Biber, Kuru,	1.900	5.320	5	179.264	3,0
Sebze					
Bezelye(Taze)	34.505	42.524	1	107.124	39,7
Domates(Salçalık)	121.010	1.070.637	1	3.960.281	27,0
Lahana(Brüksel)	1.295	2.472	1	3.170	78,0
Pırasa	10.691	38.612	1	208.239	18,5
Semizotu	624	1.473	1	5.149	28,6
Biber(Dolmalık)	10.442	63.796	2	420.904	15,2
Dereotu	498	882	2	7.208	12,2
Biber(Sivri)	28.207	74.517	3	945.361	7,9
Fasulye(Taze)	34.986	57.252	3	630.347	9,1
Karnabahar	12.776	29.508	3	199.710	14,8
Kereviz(Kök)	1.679	3.502	3	21.387	16,4
Maydanoz	2.000	4.236	3	80.304	5,3
Roka	450	617	4	9.334	6,6
Brokoli	2.265	3.541	4	66.105	5,4
Enginar	5.139	5.724	4	38.431	14,9
Lahana(Kırmızı)	3.552	10.064	4	188.316	5,3
Tere	337	424	5	5.993	7,1
Kabak(Sakız)	6.583	29.432	5	449.561	6,5
Karpuz	35.092	156.970	5	4.011.313	3,9

Kaynak: Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu
(<https://bursa.tarimorman.gov.tr/Menu/24/Bursa-Tarim-Istatistikleri>)

3. DÜNYA VE TÜRKİYE YAŞ MEYVE SEBZE DIŞ TİCARETİ

3.1 Dünya Yaş Meyve Sebze Dış Ticaret Verileri

International Trade Center (Trademap) verilerine göre 2017 yılı Dünya yaş meyve sebze ihracatı 155,2 milyar dolar, yaş meyve sebze ithalatı 166,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu çalışmada yer alan Trademap verileri, 07 ve 08 faslında yer alan GTİP pozisyonları alınarak istatistikler oluşturulmuştur. (Tablo 13).

Tablo 13. Dünya Yaş Meyve Sebze Dış Ticaret Verileri (1000 USD)

YILLAR	Yaş Sebze		Yaş Meyve		Yaş Meyve Sebze	
	İhracat 1000 \$	İthalat 1000 \$	İhracat 1000 \$	İthalat 1000 \$	İhracat 1000 \$	İthalat 1000 \$
2013	43.333.187	45.349.178	93.034.251	100.318.579	136.367.438	145.667.757
2014	42.723.006	44.091.265	98.748.836	104.998.059	141.471.842	149.089.324
2015	40.506.350	42.159.064	95.882.199	105.719.398	136.388.549	147.878.462
2016	43.747.081	44.629.432	103.431.547	109.369.377	147.178.628	153.998.809
2017	45.139.730	46.761.516	110.116.899	119.689.980	155.256.629	166.451.496

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

3.1.1 Dünya Yaş Meyve Sebze İhracat Verileri

Trademap verilerine göre, Dünya’da en fazla ihraç edilen sebze grubu 0709 Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda (GTİP) bulunan Diğer sebzeler (taze veya dondurulmuş) ürün grubudur. 2017 yılında 13,7 milyar dolar değerinde Diğer sebzeler ürün grubu ihraç edilmiş olup, bu ürün grubunu sırasıyla Domates (9 milyar dolar) ve Soğanlar, şalotlar, sarımsaklar, pırasalar ve diğer soğanımsı sebzeler (6,6 milyar dolar) ürün grupları izlemektedir (Tablo 14).

Tablo 14. Dünya Yaş Sebze İhracat Verileri (1000 USD)

		2013	2014	2015	2016	2017
GTİP	ÜRÜN GRUBU	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
0709	Diğer sebzeler(taze veya dondurulmuş)	12.731.872	12.925.950	12.289.369	13.032.230	13.793.146
0702	Domates (taze veya dondurulmuş)	8.946.755	9.392.809	8.360.104	8.720.183	9.029.583
0703	Soğanlar, şalotlar, sarımsaklar, pırasalar ve diğer soğanımsı sebzeler (taze veya dondurulmuş)	6.077.566	5.490.527	6.094.734	7.238.851	6.686.814
0701	Patates (taze veya dondurulmuş)	4.767.163	4.331.151	3.463.278	4.018.890	4.325.117
0704	Lahanalar, karnabaharlar, alabaşlar, yaprak lahanalar ve benzeri yenilen brassikalar (taze veya dondurulmuş)	2.622.754	2.712.798	2.718.671	2.852.889	3.035.454
0705	Marul (taze veya dondurulmuş)	2.545.205	2.447.575	2.418.608	2.437.057	2.686.766
0707	Hıyarlar ve kornişonlar (taze veya dondurulmuş)	2.441.071	2.442.707	2.255.710	2.452.369	2.468.086
0706	Havuçlar, şalgamlar, kırmızı pancar, teke sakalı (salsifis), kök kerevizi, turplar ve benzeri yenilen kökler (taze veya dondurulmuş)	1.863.700	1.744.449	1.747.424	1.805.367	1.747.729
0708	Baklagiller (kabuklu veya kabuksuz) (taze veya dondurulmuş)	1.337.101	1.235.040	1.158.452	1.189.245	1.367.035
	GENEL TOPLAM	43.333.187	42.723.006	40.506.350	43.747.081	45.139.730

Kaynak: International Trade Center (www.trademapp.org)

Trademap verilerine göre 2017 yılı itibarıyla Hollanda 6,8 milyar dolar ile dünyada en fazla yaş sebze ihrac eden ülke konumundadır. Toplam ihracat içerisinde Hollanda'nın payı %15'tir. Hollanda'yı sırasıyla İspanya (5,9 milyar dolar), Meksika (5,8 milyar dolar), Çin (5,1 milyar dolar) ve ABD (3 milyar dolar) izlemektedir. Türkiye 566,3 milyon dolarlık yaş sebze ihracatı ile 16. sırada yer almaktadır. (Tablo 15).

Tablo 15. Dünya Yaş Sebze İhracatçısı Ülkeler (1000 USD) (İlk 30 Ülke)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜLKELER	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
HOLLANDA	7.246.634	6.936.496	6.416.266	6.620.684	6.884.165
İSPANYA	5.752.386	5.669.117	5.365.241	5.764.156	5.939.970
MEKSİKA	4.816.720	4.749.593	5.156.929	5.927.418	5.880.920
ÇİN	3.232.614	3.641.678	4.279.111	5.227.393	5.111.740
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	2.979.946	3.001.346	2.927.485	2.978.827	3.032.704
FRANSA	2.159.905	1.795.447	1.615.779	1.794.981	1.822.264
KANADA	1.429.474	1.402.118	1.404.032	1.552.329	1.654.780
İTALYA	1.572.979	1.486.596	1.373.136	1.473.115	1.507.004
BELÇİKA	1.273.432	1.102.435	1.061.243	1.132.290	1.153.386
FAS	769.774	812.872	748.873	841.354	1.070.322
ALMANYA	1.047.776	811.624	720.947	735.835	792.153
HİNDİSTAN	816.092	667.486	693.508	686.680	682.257
MISIR	616.644	650.377	661.525	527.503	655.468
POLONYA	762.560	745.943	600.138	587.989	614.555
İRAN İSLAM CUMHURİYETİ	471.039	750.158		582.994	593.521
TÜRKİYE	687.559	704.999	589.128	468.474	566.309
PERU	504.992	478.563	516.472	542.916	522.424
ÜRDÜN	474.579	606.974	523.938	399.928	369.308
İSRAİL	551.545	519.787	406.282	358.711	343.177
ETİYOPYA	314.684	315.048	289.037	294.965	284.461
BELARUS	167.896	251.814	224.339	186.568	284.103
BİRLEŞİK KRALLIK	291.555	275.982	292.654	295.126	269.342
GUATEMALA	194.841	194.510	202.552	214.098	223.974
PORTEKİZ	203.258	189.745	194.333	197.465	216.734
AZERBEYCAN	77.105	98.816	91.622	128.985	210.029
ARJANTİN	246.314	152.687	115.439	207.566	203.235
AVUSTRALYA	160.924	154.845	154.280	189.168	193.185
MALEZYA	165.460	149.730	163.238	169.147	181.243
YENİ ZELANDA	184.415	181.796	155.581	181.818	178.907
KORE CUMHURİYETİ	155.360	162.306	159.130	173.286	173.252
DİĞER	4.004.725	4.062.118	3.404.112	3.305.312	3.524.838
DÜNYA GENEL TOPLAM	43.333.187	42.723.006	40.506.350	43.747.081	45.139.730

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

Trademap verilerine göre, Dünya’da en fazla ihraç edilen meyve grubu 0802 Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda (GTİP) bulunan Diğer sert kabuklu meyvalar (taze veya kurutulmuş) ürün grubudur. 2017 yılında 18,5 milyar dolar değerinde Diğer sert kabuklu meyvalar ürün grubu ihraç edilmiş olup, bu ürün grubunu sırasıyla Diğer taze meyveler (14 milyar dolar) ve Turunçgiller (13,7 milyar dolar) ürün grupları izlemektedir (Tablo 16).

Tablo 16. Dünya Yaş Meyve İhracat Verileri (1000 USD)

		2013	2014	2015	2016	2017
GTİP	ÜRÜN GRUBU	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
0802	Diğer sert kabuklu meyvalar (taze veya kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış veya soyulmuş olsun olmasın)	16.058.111	18.523.493	18.746.331	17.943.522	18.524.383
0810	Diğer meyveler (taze) (Çilek, Ahududu, Frenk Üzümü, Yaban Mersini vs).	10.232.668	10.921.462	11.414.515	13.183.124	14.036.748
0805	Turunçgiller (taze veya kurutulmuş)	13.125.864	13.019.592	12.586.941	13.439.159	13.765.003
0804	Hurma, incir, ananas, Avokado armudu, Guava armudu, mango ve mangost (taze veya kurutulmuş)	7.861.738	8.883.552	8.784.441	10.568.209	12.657.443
0803	Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)	10.099.554	11.073.637	10.002.638	10.708.538	12.096.561
0808	Elma, armut ve ayva (taze)	11.107.740	10.460.812	9.505.868	9.755.996	10.364.386
0806	Üzümler (taze veya kurutulmuş):	9.742.019	9.974.159	9.315.344	9.606.279	9.899.723
0801	Hindistan cevizi, Brezilya cevizi ve Kaju cevizi (taze veya kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış veya kabuğu soyulmuş olsun olmasın)	5.820.669	6.870.495	7.034.816	8.675.091	9.350.816
0809	Kayısı, kiraz, şeftali (nektarin dahil), erik ve çakal eriği (taze)	5.649.750	5.533.025	5.253.884	5.960.168	5.896.037
0807	Kavunlar (karpuzlar dahil) ve papaya (taze)	3.336.138	3.488.609	3.237.421	3.591.461	3.525.799
	GENEL TOPLAM	93.034.251	98.748.836	95.882.199	103.431.547	110.116.899

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

Trademap verilerine göre 2017 yılı itibarıyla ABD 14,3 milyar dolar ile dünyada en fazla yaş meyve ihrac eden ülke konumundadır. Toplam ihracat içerisinde ABD'nin payı %13'tür. ABD'yi sırasıyla İspanya (9 milyar dolar), Meksika (6,3 milyar dolar), Hollanda (5,9 milyar dolar) ve Şili (5 milyar dolar) izlemektedir. Türkiye 3,5 milyar dolarlık yaş meyve ihracatı ile 9. sırada yer almaktadır. (Tablo 17).

Tablo 17. Dünya Yaş Meyve İhracatçısı Ülkeler (1000 USD) (İlk 30 Ülke)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜLKELER	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
ABD	13.932.966	14.266.944	13.887.971	13.533.156	14.382.616
İSPANYA	9.035.137	9.024.090	8.804.760	8.816.043	9.092.707
MEKSİKA	3.196.339	3.810.649	4.239.682	5.233.969	6.374.164
HOLLANDA	5.031.312	5.365.898	4.530.919	5.294.978	5.960.890
ŞİLİ	4.810.533	4.915.078	4.632.801	5.354.836	5.004.996
ÇİN	3.727.487	3.902.965	4.761.344	5.086.947	4.958.058
İTALYA	3.861.450	3.872.050	3.601.046	3.723.660	3.964.587
VIETNAM	2.013.150	2.522.511	3.136.531	4.407.999	3.810.580
TÜRKİYE	3.572.119	3.883.762	3.955.052	3.491.892	3.573.228
GÜNEY AFRİKA	2.604.993	2.795.241	2.873.787	2.847.356	3.341.889
EKVADOR	2.402.387	2.658.100	2.900.326	2.839.512	3.152.890
BELÇİKA	3.212.602	2.929.360	2.497.133	2.501.585	2.703.701
HONG KONG	1.709.318	1.845.485	1.886.948	2.403.423	2.278.228
PERU	1.017.429	1.419.730	1.660.859	1.891.764	2.249.105
İRAN İSLAM C.	2.022.209	2.736.757		2.226.010	2.234.821
KOSTA RİKA	1.702.559	1.899.442	1.752.254	2.001.785	2.121.901
YENİ ZELANDA	1.199.536	1.452.985	1.596.932	1.886.805	1.877.675
TAYLAND	860.348	1.033.540	1.057.342	1.252.831	1.850.745
FRANSA	1.925.991	2.011.383	1.780.193	1.733.027	1.792.602
HİNDİSTAN	1.626.149	1.591.998	1.436.964	1.542.950	1.777.441
FİLİPİNLER	1.388.182	1.683.618	793.244	1.113.783	1.762.621
ALMANYA	1.523.440	1.635.253	1.669.440	1.682.625	1.695.273
AVUSTRALYA	1.002.418	1.092.260	1.380.327	1.385.626	1.453.663
FİLDİŞİ SAHİLİ	530.388	1.001.267	922.806	1.047.901	1.406.850
MISIR	980.154	998.560	1.071.733	1.148.156	1.201.430
GUATEMALA	878.607	992.249	1.024.390	1.159.438	1.175.268
KOLOMBİYA	823.756	912.647	883.351	1.030.259	1.069.904
ENDONEZYA	411.205	648.248	766.039	696.872	916.014
YUNANİSTAN	1.027.788	1.025.217	812.747	908.081	890.028
BREZİLYA	819.625	769.684	806.399	777.394	850.224
DİĞER	14.184.674	14.051.865	14.758.879	14.410.884	15.192.800
DÜNYA GENEL TOPLAM	93.034.251	98.748.836	95.882.199	103.431.547	110.116.899

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

3.1.2 Dünya Yaş Meyve Sebze İthalat Verileri

Trademap verilerine göre, Dünya’da en fazla ithal edilen sebze grubu 0709 Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda (GTİP) bulunan Diğer sebzeler (taze veya dondurulmuş) ürün grubudur. 2017 yılında 14,1 milyar dolar değerinde Diğer sebzeler ürün grubu ithal edilmiş olup, bu ürün grubunu sırasıyla Domates (9,1 milyar dolar) ve Soğanlar,Şalotlar, Sarımsaklar, Pırasalar ve Diğer Soğanımsı Sebzeler (6,8 milyar dolar) ürün grupları izlemektedir (Tablo 18).

Tablo 18. Dünya Yaş Sebze İthalat Verileri (1000 USD)

		2013	2014	2015	2016	2017
GTİP	ÜRÜN GRUBU	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
0709	Diğer sebzeler(taze veya dondurulmuş)	13.330.489	13.297.103	12.908.578	13.553.762	14.153.678
0702	Domates (taze veya dondurulmuş)	9.245.015	9.420.301	8.466.704	8.751.413	9.157.896
0703	Soğanlar, şalotlar, sarımsaklar, pırasalar ve diğer soğanımsı sebzeler (taze veya dondurulmuş)	5.881.689	5.485.381	5.937.996	6.603.430	6.852.060
0701	Patates (taze veya dondurulmuş)	5.126.731	4.344.399	3.653.322	4.273.793	4.601.902
0704	Lahanalar, karnabaharlar, alabaşlar, yaprak lahanalar ve benzeri yenilen brassikalar (taze veya dondurulmuş)	2.815.173	2.875.742	2.934.619	3.015.239	3.304.405
0705	Marul (taze veya dondurulmuş)	2.794.559	2.694.096	2.691.584	2.632.992	2.812.476
0707	Hıyarlar ve kornişonlar (taze veya dondurulmuş)	2.627.209	2.564.680	2.326.046	2.512.050	2.583.909
0706	Havuçlar, şalgamlar, kırmızı pancar, teke sakalı (salsifis), kök kerevizi, turplar ve benzeri yenilen kökler (taze veya dondurulmuş)	1.981.888	1.817.035	1.806.419	1.823.168	1.786.535
0708	Baklagiller (kabuklu veya kabuksuz) (taze veya dondurulmuş)	1.546.425	1.592.528	1.433.796	1.463.585	1.508.655
	GENEL TOPLAM	45.349.178	44.091.265	42.159.064	44.629.432	46.761.516

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

Trademap verilerine göre 2017 yılı itibarıyla ABD 8,3 milyar dolar ile dünyada en fazla yaş sebze ithal eden ülke konumundadır. Toplam ithalat içerisinde ABD'nin payı %18'dir.

ABD'yi sırasıyla Almanya (5,2 milyar dolar), Birleşik Krallık (3,2 milyar dolar), Fransa (2,6 milyar dolar) ve Kanada (2,6 milyar dolar) izlemektedir. Türkiye 566,3 milyon dolarlık yaş sebze ihracatı ile 16. sırada yer almaktadır. (Tablo 15).

Tablo 19. Dünya Yaş Sebze İthalatçısı Ülkeler (1000 USD) (İlk 30 Ülke)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜLKELER	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
ABD	7.037.568	7.127.265	7.382.359	8.356.734	8.310.088
ALMANYA	5.503.969	5.176.439	4.858.871	4.947.178	5.291.054
BİRLEŞİK KRALLIK	3.572.632	3.459.269	3.327.457	3.248.757	3.222.990
FRANSA	2.564.467	2.480.601	2.327.821	2.478.321	2.629.880
KANADA	2.407.205	2.445.857	2.483.984	2.560.737	2.623.218
HOLLANDA	2.363.714	2.083.483	1.885.271	2.039.550	2.242.760
RUSYA FEDERASYONU	2.679.149	2.730.692	1.728.511	1.254.922	1.624.241
BELÇİKA	1.649.948	1.336.720	1.195.239	1.475.831	1.528.723
İTALYA	1.078.566	950.710	923.713	898.760	994.891
VIET NAM	53.882	59.208	76.866	107.241	914.352
İSPANYA	742.289	697.856	704.579	816.345	887.941
JAPONYA	978.140	888.653	815.225	925.326	861.634
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	620.133	674.480	766.801	765.249	767.814
MALEZYA	654.598	581.772	702.965	788.681	728.507
ENDONEZYA	490.548	492.802	459.606	570.950	705.145
POLONYA	608.802	618.542	551.530	557.363	634.513
AVUSTURYA	603.468	583.457	545.254	571.577	626.552
İSVEÇ	607.180	628.835	569.337	583.135	602.298
İSVİÇRE	596.589	555.345	522.670	565.316	560.701
ÇEK CUMHURİYETİ	515.243	482.711	451.299	497.304	509.171
HONG KONG, ÇİN	391.722	428.130	414.855	458.688	468.675
SİNGAPUR	435.660	432.855	431.165	446.820	447.702
BELARUS	142.561	328.234	440.180	418.556	445.855
SUUDİ ARABİSTAN	286.220	333.958	428.395	478.165	429.569
IRAK		111.487	69.728	462.119	407.849
DANİMARKA	404.817	394.538	362.943	352.621	388.993
NORVEÇ	384.642	362.132	319.005	329.247	332.353
BREZİLYA	347.299	227.875	282.022	417.735	316.562
ROMANYA	166.957	201.142	211.628	290.053	311.614
İRLANDA	329.604	307.704	289.223	303.859	302.028
DİĞER	7.131.606	6.908.513	6.630.562	6.662.292	6.643.843
DÜNYA GENEL TOPLAM	45.349.178	44.091.265	42.159.064	44.629.432	46.761.516

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

Trademap verilerine göre, Dünya’da en fazla ithal edilen meyve grubu 0802 Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonunda (GTİP) bulunan Diğer sert kabuklu meyvalar (taze veya kurutulmuş) ürün grubudur. 2017 yılında 17,1 milyar dolar değerinde Diğer sert kabuklu meyvalar ürün grubu ithal edilmiş olup, bu ürün grubunu sırasıyla Diğer taze meyveler (16,1 milyar dolar) ve Muz (15,7 milyar dolar) ürün grupları izlemektedir (Tablo 20).

Tablo 20. Dünya Yaş Meyve İthalat Verileri (1000 USD)

		2013	2014	2015	2016	2017
GTİP	ÜRÜN GRUBU	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
0802	Diğer sert kabuklu meyvalar (taze veya kurutulmuş)(kabuğu çıkarılmış veya soyulmuş olsun olmasın)	14.467.602	16.110.188	17.664.658	15.807.634	17.112.339
0810	Diğer meyveler (taze) (Çilek, Ahududu, Frenk Üzümü, Yaban Mersini vs).	11.602.595	12.494.562	12.998.612	14.246.452	16.134.466
0803	Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)	14.500.372	15.135.653	14.157.093	14.705.640	15.748.821
0805	Turunçgiller (taze veya kurutulmuş)	14.263.512	13.898.692	13.422.124	14.378.420	15.133.898
0804	Hurma, incir, ananas, Avokado armudu, Guava armudu,mango ve mangost (taze veya kurutulmuş)	8.935.186	10.193.573	10.314.141	11.697.004	13.755.365
0808	Elma, armut ve ayva (taze)	11.448.655	10.733.411	10.194.310	10.156.721	10.915.397
0806	Üzümler (taze veya kurutulmuş):	10.431.164	10.703.858	9.981.368	10.253.014	10.859.168
0801	Hindistan cevizi, Brezilya cevizi ve Kaju cevizi (taze veya kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış veya kabuğu soyulmuş olsun olmasın)	5.095.564	6.158.835	7.669.903	8.057.139	9.606.933
0809	Kayısı, kiraz, şeftali (nektarin dahil), erik ve çakal eriği (taze)	6.070.704	6.006.920	5.908.933	6.333.279	6.541.699
0807	Kavunlar (karpuzlar dahil) ve papaya (taze)	3.503.225	3.562.367	3.408.256	3.734.074	3.881.894
	GENEL TOPLAM	100.318.579	104.998.059	105.719.398	109.369.377	119.689.980

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

Trademap verilerine göre 2017 yılı itibarıyla ABD 17,1 milyar dolar ile dünyada en fazla yaş meyve ithal eden ülke konumundadır. Toplam ithalat içerisinde ABD'nin payı %14'tür. ABD'yi sırasıyla Almanya (9,6 milyar dolar), Hollanda (6,2 milyar dolar), Çin (6,1 milyar dolar) ve Birleşik Krallık (5,9 milyar dolar) izlemektedir. Türkiye 558 milyon dolarlık yaş meyve ithalatı ile 38. sırada yer almaktadır. (Tablo 21).

Tablo 21. Dünya Yaş Meyve İthalatçısı Ülkeler (1000 USD) (İlk 30 Ülke)

	2013	2014	2015	2016	2017
ÜLKELER	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$	1000 \$
ABD	11.606.036	12.970.270	14.238.768	15.605.665	17.160.344
ALMANYA	8.924.925	8.942.232	8.956.539	8.907.009	9.630.895
HOLLANDA	5.611.662	5.913.233	5.105.971	5.634.419	6.260.982
ÇİN	3.880.622	4.955.242	5.826.753	5.644.613	6.129.901
BİRLEŞİK KRALLIK	5.428.504	5.748.502	5.726.328	5.864.042	5.947.607
FRANSA	4.884.029	4.695.477	4.627.258	4.912.900	5.294.863
VIETNAM	812.753	919.451	1.395.324	2.183.494	4.708.739
RUSYA FEDERASYONU	6.208.913	5.330.758	3.836.826	3.739.174	4.550.539
KANADA	4.204.707	4.309.514	4.198.940	4.211.987	4.378.238
HONG KONG, ÇİN	3.643.948	3.864.558	3.726.007	4.237.512	4.152.279
BELÇİKA	3.735.512	3.565.010	3.102.015	3.319.852	3.582.048
HİNDİSTAN	2.115.778	2.550.015	3.025.450	2.791.633	3.399.398
İTALYA	3.034.235	3.267.861	3.247.185	3.165.326	3.276.574
İSPANYA	2.302.175	2.591.003	2.676.177	2.864.478	3.001.922
JAPONYA	2.635.845	2.649.394	2.686.684	2.854.968	2.847.641
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	1.847.215	2.116.662	2.171.576	2.033.408	2.175.279
KORE CUMHURİYETİ	1.272.881	1.508.589	1.572.059	1.473.958	1.640.692
POLONYA	1.398.090	1.398.465	1.311.075	1.301.728	1.601.789
SUUDİ ARABİSTAN	1.132.549	1.212.102	1.381.253	1.422.729	1.458.602
İSVİÇRE	1.140.502	1.155.724	1.201.863	1.219.573	1.246.521
AVUSTURYA	1.076.020	1.047.604	1.021.030	1.122.922	1.152.456
ENDONEZYA	662.298	785.137	662.573	844.045	1.124.005
İSVEÇ	1.022.528	1.055.195	1.005.033	989.690	1.008.819
BELARUS	429.485	847.837	1.331.907	1.023.108	952.477
MEKSİKA	962.329	929.565	963.127	876.495	942.360
IRAK		141.920	454.208	791.414	933.178
TAYLAND	649.570	643.255	805.996	887.327	912.571
TAİPEİ, ÇİN	653.852	762.678	790.023	861.549	882.322
PORTEKİZ	679.779	641.278	588.109	716.042	810.225
NORVEÇ	805.206	789.355	717.762	705.434	748.693
ÇEK CUMHURİYETİ	661.062	641.662	642.218	684.623	735.687
TÜRKİYE (38. SIRADA)	413.523	402.908	447.021	522.373	558.376
DİĞER	16.482.046	16.645.603	16.276.340	15.955.887	16.483.958
DÜNYA	100.318.579	104.998.059	105.719.398	109.369.377	119.689.980

Kaynak: International Trade Center (www.trademap.org)

3.2 Türkiye Geneli Yaş Meyve Sebze İhracat Verileri

Türkiye Geneli Yaş Meyve Sebze İhracatı Akdeniz İhracatçı Birlikleri (AKİB) verilerine göre 2017 yılında 2 milyar 230 milyon 597 bin 557 dolar olarak gerçekleşirken 2018 yılında +%4 artışla 2 milyar 325 milyon 745 bin 328 dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde sektör ihracatında Narenciye ihracatının payı %38, Yaş Meyve ihracatının payı %35, Yaş Sebze ihracatının payı %26 olmuştur (Tablo 22).

Tablo 22. Türkiye Geneli Yaş Meyve ve Sebze İhracat Rakamları

ÜRÜNLER	2017		2018		DEĞİŞİM (%)	2018 PAYI (%)
	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	FOB USD	FOB USD
NARENCİYE	1.672.490.327	849.427.996	2.022.087.648	893.614.965	5	38
YAŞ MEYVE	1.015.215.138	793.204.109	1.178.192.762	825.571.089	4	35
YAŞ SEBZE	1.267.382.698	563.263.914	1.308.233.119	593.286.615	5	26
GENEL TOPLAM	3.960.390.809	2.230.597.557	4.512.125.794	2.325.745.328	4	100

Kaynak: Akdeniz İhracatçı Birlikleri (www.akib.org.tr)

2018 yılı Türkiye Geneli Yaş Meyve Sebze İhracatında öne çıkan ürün grupları; Limon, Mandarin, Domates, Kiraz.Vişne, Portakal, Üzüm, Biber ve Nar'dır. (Tablo 23).

Tablo 23. Türkiye Geneli Yaş Meyve ve Sebze İhracatı Yapılan İlk 20 Ürün

ÜRÜNLER	2017		2018		DEĞİŞİM (%)		2018
	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	PAYI (%)
LİMON	475.115.823	294.675.441	634.897.986	332.840.267	34	13	14
MANDARİN	697.093.892	335.075.883	744.418.790	311.921.846	7	-7	13
DOMATES	525.884.950	288.735.753	538.585.972	291.903.059	2	1	13
KİRAZ.VİŞNE	59.871.066	159.022.829	76.138.270	161.686.260	27	2	7
PORTAKAL	368.692.647	151.038.288	448.059.479	160.613.612	22	6	7
ÜZÜM	279.724.270	196.874.941	182.163.177	121.856.678	-35	-38	5
BİBER	95.863.012	96.937.046	128.753.389	118.662.315	34	22	5
NAR	163.772.962	96.715.346	207.622.755	114.752.607	27	19	5
ELMA	181.722.035	52.971.908	245.306.630	95.475.499	35	80	4
GREYFURT	131.507.310	68.555.893	194.660.747	88.163.161	48	29	4
ŞEFTALİ	89.502.623	70.317.291	128.587.524	87.537.639	44	24	4
KESTANE	9.883.503	37.033.431	12.963.625	43.247.430	31	17	2
HIYAR.KORNIŞON	49.946.868	34.095.775	66.922.818	41.348.797	34	21	2
KAYISI	63.517.811	44.527.359	71.406.911	41.120.641	12	-8	2
KABAK	49.103.963	31.410.936	67.714.499	40.418.846	38	29	2
İNCİR	16.131.376	46.245.192	17.032.431	38.896.600	6	-16	2

PATATES	191.517.039	25.754.958	258.169.993	26.387.573	35	2	1
ÇİLEK	13.678.128	12.283.311	20.112.839	23.973.257	47	95	1
ERİK	44.119.656	23.078.869	69.810.482	22.326.765	58	-3	1
ARMUT	36.231.305	20.338.458	48.448.100	22.023.099	34	8	1
GENEL TOPLAM	3.960.390.809	2.230.597.557	4.512.125.794	2.325.745.328	14	4	100

Kaynak: Akdeniz İhracatçı Birlikleri (www.akib.org.tr)

2018 yılı Türkiye Geneli Yaş Meyve Sebze İhracatında öne çıkan pazarlar, Rusya Federasyonu, Irak, Almanya, Romanya, Ukrayna, Suudi Arabistan, Bulgaristan, Polonya, Beyaz Rusya ve İtalya'dır (Tablo 24).

Tablo 24. Türkiye Geneli Yaş Meyve ve Sebze İhracatı Yapılan İlk 20 Ülke

ÜLKE	2017		2018		DEĞİŞİM (%)		2018 PAYI (%)
	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	
RUSYA FEDERASYONU	1.021.769.570	638.321.735	1.029.525.558	659.141.343	1	3	28
IRAK	928.042.190	254.318.103	1.143.657.116	242.015.338	23	-5	10
ALMANYA	124.178.665	207.479.947	134.887.082	204.575.252	9	-1	9
ROMANYA	148.152.114	131.006.818	201.006.227	158.611.598	36	21	7
UKRAYNA	240.199.801	112.865.796	312.178.317	143.467.421	30	27	6
SUUDİ ARABİSTAN	230.728.929	102.261.366	235.116.811	91.225.736	2	-11	4
BULGARİSTAN	86.619.490	48.149.573	142.745.001	78.194.415	65	62	3
POLONYA	66.500.270	54.060.155	88.316.124	61.099.933	33	13	3
BEYAZ RUSYA	175.085.949	101.489.114	99.076.250	54.232.710	-43	-47	2
İTALYA	19.711.233	40.280.337	26.589.896	48.445.800	35	20	2
HOLLANDA	45.764.166	54.161.122	48.624.556	48.371.285	6	-11	2
GÜRCİSTAN	148.825.192	47.972.553	139.398.655	39.684.916	-6	-17	2
SURİYE	146.610.909	26.080.420	216.399.046	39.316.042	48	51	2
BİRLEŞİK KRALLIK	23.187.977	28.420.712	27.427.292	32.417.083	18	14	1
SİRBİSTAN	42.530.851	25.936.805	55.896.878	32.125.845	31	24	1
İSRAİL	22.621.532	16.859.093	52.151.267	31.753.291	131	88	1
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	40.536.605	20.036.769	47.195.090	23.181.658	16	16	1
MOLDAVYA	25.636.671	14.794.038	34.488.064	21.453.267	35	45	1
AVUSTURYA	21.126.074	29.457.963	17.971.524	19.057.876	-15	-35	1
AZERBAJCAN- NAHÇIVAN	54.779.906	16.439.628	69.811.659	18.870.699	27	15	1
GENEL TOPLAM	3.960.390.809	2.230.597.557	4.512.125.794	2.325.745.328	14	4	100

Kaynak: Akdeniz İhracatçı Birlikleri (www.akib.org.tr)

Türkiye Geneli Yaş Meyve İhracatında ilk sırada Kiraz.Vişne yer almaktadır. Kiraz.Vişne ihracatı bir önceki yıla göre +%2 oranında artışla 161,6 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve toplam yaş meyve ihracatından %20 pay almıştır. Kiraz.Vişne grubunu sırasıyla, Üzüm, Nar, Elma, Şeftali, Kestane izlemektedir (Tablo 25).

Tablo 25. Türkiye Geneli Yaş Meyve İhracatı Yapılan İlk 10 Ürün

	ÜRÜNLER	2017		2018		DEĞİŞİM		2018 PAYI (%)
		KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	
1	KİRAZ.VİŞNE	59.871.066	159.022.829	76.138.270	161.686.260	27	2	20
2	ÜZÜM	279.724.270	196.874.941	182.163.177	121.856.678	-35	-38	15
3	NAR	163.772.962	96.715.346	207.622.755	114.752.607	27	19	14
4	ELMA	181.722.035	52.971.908	245.306.630	95.475.499	35	80	12
5	ŞEFTALİ	89.502.623	70.317.291	128.587.524	87.537.639	44	24	11
6	KESTANE	9.883.503	37.033.431	12.963.625	43.247.430	31	17	5
7	KAYISI	63.517.811	44.527.359	71.406.911	41.120.641	12	-8	5
8	İNCİR	16.131.376	46.245.192	17.032.431	38.896.600	6	-16	5
9	ÇİLEK	13.678.128	12.283.311	20.112.839	23.973.257	47	95	3
10	ERİK	44.119.656	23.078.869	69.810.482	22.326.765	58	-3	3
	GENEL TOPLAM	1.015.215.138	793.204.109	1.178.192.762	825.571.089	16	4	100

Kaynak: Akdeniz İhracatçı Birlikleri (www.akib.org.tr)

Türkiye'nin 2018 yılında en çok Yaş Meyve İhracatı yaptığı ülke Rusya Federasyonu olmuştur. Rusya Federasyonu'na ihracat bir önceki yıla göre değer bazında +%7 artışla 287 milyon 606 bin 869 dolar olarak gerçekleşmiştir. Rusya Federasyonu'nu sırasıyla, Almanya, Irak, İtalya, Romanya ve Suudi Arabistan izlemektedir (Tablo 26).

Tablo 26. Türkiye Geneli Yaş Meyve İhracatı Yapılan İlk 20 Ülke

ÜLKE	2017		2018		DEĞİŞİM (%)		2018 PAYI (%)
	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	
RUSYA	323.761.973	268.621.757	342.478.786	287.606.869	6	7	35
ALMANYA	66.934.176	139.207.083	71.645.462	140.973.764	7	1	17
IRAK	265.054.961	66.550.175	325.649.429	65.200.850	23	-2	8
İTALYA	11.853.288	33.818.089	13.949.418	39.629.346	18	17	5
ROMANYA	17.468.850	17.727.239	25.027.945	23.760.586	43	34	3
SUUDİ	42.575.216	25.175.442	51.732.412	23.179.463	22	-8	3
BİRLEŞİK	10.110.971	16.646.054	12.269.427	19.806.238	21	19	2
HOLLANDA	13.241.248	25.980.486	12.208.200	19.311.679	-8	-26	2
UKRAYNA	41.703.945	19.605.925	37.221.142	18.748.472	-11	-4	2
SURİYE	26.726.659	8.067.121	68.334.563	17.014.797	156	111	2
BEYAZ RUSYA	35.782.661	24.761.869	22.155.492	13.576.137	-38	-45	2
POLONYA	15.129.475	13.105.705	14.043.572	10.741.098	-7	-18	1
NORVEÇ	2.490.936	8.208.632	3.356.142	9.936.917	35	21	1
TÜRKMENİSTAN	7.168.961	4.228.827	9.548.214	9.106.031	33	115	1
HİNDİSTAN	5.887.598	3.892.990	11.899.455	8.788.763	102	126	1
AVUSTURYA	9.796.683	17.369.388	6.396.528	8.512.320	-35	-51	1
FRANSA	3.925.015	7.083.660	4.800.060	8.314.964	22	17	1
LÜBNAN	2.242.980	6.350.123	4.656.248	7.996.023	108	26	1
İSVEÇ	4.171.751	7.802.330	5.024.328	7.753.464	20	-1	1
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	9.407.557	6.459.771	12.022.015	7.439.304	28	15	1
GENEL TOPLAM	1.015.215.138	793.204.109	1.178.192.762	825.571.089	16	4	100

Kaynak: Akdeniz İhracatçı Birlikleri (www.akib.org.tr)

Türkiye Geneli Yaş Sebze İhracatında ilk sırada Domates yer almaktadır. Domates ihracatı 2018 yılında bir önceki yıla göre değer bazında +%1 artışla 291 milyon 903 bin 059 dolar olarak gerçekleşmiştir. Domates grubunu sırasıyla; Biber, Hıyar.Kornişon, Kabak, Patates, Soğan.Şalot ve Patlıcan izlemektedir (Tablo 27).

Tablo 27. Türkiye Geneli Yaş Sebze İhracatı Yapılan İlk 10 Ürün

	ÜRÜNLER	2017		2018		DEĞİŞİM		2018 PAYI (%)
		KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	
1	DOMATES	525.884.950	288.735.753	538.585.972	291.903.059	2	1	49
2	BİBER	95.863.012	96.937.046	128.753.389	118.662.315	34	22	20
3	HIYAR.KORNIŞON	49.946.868	34.095.775	66.922.818	41.348.797	34	21	7
4	KABAK	49.103.963	31.410.936	67.714.499	40.418.846	38	29	7
5	PATATES	191.517.039	25.754.958	258.169.993	26.387.573	35	2	4
6	SOGAN.ŞALOT	235.269.891	38.775.929	101.795.722	16.824.207	-57	-57	3
7	PATLICAN	23.740.401	12.337.271	25.820.361	15.191.262	9	23	3
8	HAVUÇ.TURP	61.109.555	8.728.433	87.508.262	13.714.516	43	57	2
9	MANTAR	572.072	6.000.375	1.390.372	10.331.338	143	72	2
10	DİĞER SEBZELER	2.616.604	4.326.903	3.172.665	4.618.899	21	7	1
	GENEL TOPLAM	1.267.382.698	563.263.914	1.308.233.119	593.286.615	3	5	100

Kaynak: Akdeniz İhracatçı Birlikleri (www.akib.org.tr)

Türkiye'nin 2018 yılında en çok Yaş Sebze İhracatı yaptığı ülke Romanya olmuştur. Romanya'ya ihracat bir önceki yıla göre değer bazında +%18 artışla 85 milyon 699 bin 958 dolar olarak gerçekleşmiştir. Romanya'yı sırasıyla, Rusya Federasyonu, Almanya, Bulgaristan, Ukrayna, Irak, Beyaz Rusya ve İsrail izlemektedir (Tablo 28).

Tablo 28. Türkiye Geneli Yaş Sebze İhracatı Yapılan İlk 20 Ülke

ÜLKE	2017		2018		DEĞİŞİM (%)		2018 PAYI (%)
	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	KG MİKTAR	FOB USD	
ROMANYA	69.908.976	72.935.600	95.103.692	85.699.958	36	18	14
RUSYA FEDERASYONU	97.280.687	38.135.497	102.219.465	72.302.579	5	90	12
ALMANYA	43.917.950	53.431.065	46.874.900	52.198.144	7	-2	9
BULGARİSTAN	50.172.767	26.660.218	74.065.594	39.903.630	48	50	7
UKRAYNA	46.433.599	23.587.840	73.195.110	37.943.100	58	61	6
IRAK	284.310.601	49.508.704	289.965.730	37.777.664	2	-24	6
BEYAZ RUSYA	124.452.512	68.780.900	54.326.863	30.149.965	-56	-56	5
İSRAİL	21.892.908	15.497.744	50.140.007	29.595.117	129	91	5
SUUDİ ARABİSTAN	93.423.871	29.904.340	86.123.891	26.179.207	-8	-12	4
GÜRCİSTAN	101.815.998	29.762.702	92.109.471	25.654.346	-10	-14	4
SURİYE	118.595.342	17.380.114	128.656.730	18.712.630	8	8	3
POLONYA	19.557.172	18.421.299	19.975.873	18.362.967	2	0	3
HOLLANDA	16.863.268	18.607.094	15.937.991	16.499.492	-5	-11	3
MOLDAVYA	12.166.089	7.888.692	14.839.591	11.257.368	22	43	2
AVUSTURYA	9.628.914	10.835.701	8.497.806	8.538.756	-12	-21	1
BİRLEŞİK KRALLIK	5.093.517	6.144.065	5.577.228	6.647.010	9	8	1
BOSNA-HERSEK	8.750.247	4.268.672	12.728.907	6.065.471	45	42	1
AZERBAYCAN-NAHÇIVAN	29.242.952	7.041.772	31.839.152	5.725.840	9	-19	1
FRANSA	3.373.908	5.033.565	3.291.428	5.226.743	-2	4	1
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	8.893.253	2.327.410	12.121.240	4.412.212	36	90	1
GENEL TOPLAM	1.267.382.698	563.263.914	1.308.233.119	593.286.615	3	5	100

Kaynak: Akdeniz İhracatçı Birlikleri (www.akib.org.tr)

4. SONUÇ

Ülkemiz Dünya yaş meyve sebze üretiminde ilk sıralarda yer almasına rağmen yaklaşık 52,8 milyon tonluk yaş meyve sebze üretiminin ancak yüzde 9'u ihraç edilmektedir. Yaş sebze % 5 olan üretimin ihracata oranı, yaş meyvede % 4'tür.

Yaş meyve sebze sektörünün gelişimi için aşağıdaki önerilerin dikkate alınması önemlidir;

- Meyve alanlarının hedef pazarların tüketici eğilimlerine göre belirlenen güncel çeşitlerle yapılandırılması
- Coğrafi işaretleme, markalaşma ve tanıtım faaliyetlerine önem verilmesi
- Yaşlanmış ve verimden düşmüş bahçelerin çağdaş meyvecilik ilkelerine uygun olarak yenilenmesi
- Standardizasyona ve ambalajlamaya önem verilmesi, soğuk hava depolarının yaygınlaştırılması ve kapasitelerinin artırılması
- Çoğu küçük ölçekli işletmelere sahip olan meyve üreticilerinin örgütlenmesinin desteklenmesi
- Analiz laboratuvarlarının sayılarının artırılması
- Rekabet şansının yükseltilebilmesi için destek ve kredi miktarlarının artırılması
- Sebze yetiştiriciliğinde pazar olanaklarının artırılması, küçük çiftçilerin desteklenmesi, üreticilerin kooperatifleşmeye yönlendirilmesi
- Sebze cilikte en önemli sorun pazarlama sorununun çözülmesine yönelik önlemlerin alınması
- Dış pazarlarda tercih edilen yerel ürünlerin ıslah yoluyla kaliteleri artırılması

Tarımın en karlı dallarından birisi olan meyve sebze yetiştiriciliğinde üretim sistemleri sürekli gelişmektedir. Dünya nüfus artışına paralel olarak sebze ve meyvelere olan talep giderek artmaktadır ve buna paralel olarak sebze meyve fiyatları da tüm dünyada sürekli artış eğilimi göstermektedir. Bu boyutları ile sebze cilik ve meyvecilik her geçen gün geleneksel yapısını yitirmekte ve endüstriyel bir görünüm kazanmaktadır. Bu bağlamda sebze ve meyve üretimlerini girdi sağlayan kanalları, üretimi, ürünlerin pazara hazırlanması, muhafazası, işlenmesi, soğuk zincirde dağıtımı ile bir bütün olarak değerlendirmek gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akdeniz İhracatçı Birlikleri
(<http://www.akib.org.tr/tr/bilgi-merkezi-sektor-degerlendirmeleri-yas-meyve-sebze-ihracatcileri-birligi.html>)
2. Ankara Ticaret Borsası Dünyada ve Türkiye’de Yaş Sebze ve Meyve Üretimi
(https://www.ankaratb.org.tr/lib_upload/D%C3%9CNYADA%20VE%20T%C3%9CRK%C4%B0YEDE%20YA%C5%9E%20SEBZE%20VE%20MEYVE%20%C3%9CRET%C4%B0M%C4%B0.pdf)
3. Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu
(<https://bursa.tarimorman.gov.tr/Menu/24/Bursa-Tarim-Istatistikleri>)
4. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Yaş Meyve Sebze Sektörü Raporu
(http://www.dogaka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.dogaka.gov.tr_621_FB8B45NT_Yas-Sebze-Meyve-Sektor-Raporu-2015.pdf)
5. Food and Agriculture Organisation of The United Nations (FAO)
(<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>)
6. International Trade Center (Trademap)
(www.trademap.org)
7. Ticaret Bakanlığı Yaş Meyve Sebze Sektörü Raporu
(https://ticaret.gov.tr/data/5b8700a513b8761450e18d81/Yas_Meyve_ve_Sebze.pdf)
8. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yaş Sebze Meyve Sektör Raporu (2014)
(http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/b5a3b0088c4bc9e_ek.pdf)
9. Türkiye İhracatçılar Meclisi
(www.tim.org.tr)
10. Türkiye İstatistik Kurumu
(<http://www.tuik.gov.tr>)
11. Invest in Bursa
(<http://bursainvest.gov.tr/tarim-ve-gida/>)
12. Türkiye’de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları
(<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/185141>)

YASAL UYARI; Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.